

Entrevista con Don Constantino García, Director Científico do Centro de Investigación Lingüísticas e Literarias «Ramón Piñeiro»

por María Xesús Lama López

Don Constantino García é unha personalidade do mundo académico curiosamente popular en Galicia polo seu empeño en difundir o coñecemento da lingua que fai habitual a súa presencia nos medios de comunicación. Pero sobre todo é o mestre da primeira xeración de lingüistas especialistas en Lingua Galega na Universidade de Santiago de Compostela e unha figura sempre activa na promoción do estudio da lingua.

María Xesús Lama López: O seu labor profesional como catedrático de Lingüística Románica na Universidade de Santiago de Compostela está intimamente vinculado co inicio do estudio científico da lingua galega na universidade. ¿Como foron aqueles inicios?

Constantino García: Eu obtiven a cátedra en novembro de 1965 e tomei posesión o 26 de febreiro de 1966. Nesa época eu estaba de lector de español na Universidade de Bonn e precisamente en febreiro e marzo non tiñamos clase. Tiven contacto cos estudiantes durante o mes de marzo, pero logo en abril tiven que volver a Alemaña. Así pois, en realidade os meus comezos profesionais no mundo galego e iniciáronse en outubro de 1966.

MXL: ¿E como comezou a traballar co galego na Universidade de Santiago?

CG: Naquela época o interese polo estudio da lingua galega era praticamente nulo. Pensade que eu vivín anteriormente un certo entusiasmo polo estudio do asturiano e por tanto estimei que a miña obriga como filólogo era interesarme por unha lingua que estaba moi viva, e por iso dende o principio intentei que os meus alumnos fixesen traballos sobre ela, xa que ó longo do curso tiñan a obriga de facer catro ou cinco traballos de investigación. De aí o grande interese que foron tomando pola lingua propia. De aí saíron ducias e ducias de tesinas de licenciatura e despois tamén se foron facendo bastantes teses de doutoramento.

MXL: Sendo vostede de fóra de Galicia, ¿como se explica a orixe do seu interese e a dedicación ó estudio da lingua galega?

CG: Penso que é lóxico que un filólogo de tódalas linguas románicas, que ó chegar a Santiago ve o pouco interese que se tiña pola propia lingua, se dedique con ilusión a estimular que os seus discípulos se interesen tamén polo estudio da lingua propia. Para mim foi tamén algo triste observar que algunhas persoas consideraban que falar galego era algo non positivo, non cordial...

MXL: O seu traballo como investigador tamén xirou sempre

arredor da lingua galega. ¿Como definiría vostede as liñas centrais do seu labor investigador e cales considera que foron as súas aportacións más importantes ós estudios de lingua galega?

CG: Tiven a sorte desde o principio da miña chegada a Santiago de atopar colaboradores estupendos para dedicarse a investigar sobre temas de lingua galega. Con trinta anos xa pasados, podo lembrar que quince discípulos xa son catedráticos de universidade e os máis de dous centos ós que lles dirixín a tese de doutoramento son actualmente profesores universitarios ou de institutos de ensino medio. E quero lembrar con afecto as primeiras ediciones de textos de Galego 1, 2 e 3, que acadaron tiradas de máis de cen mil exemplares. A comezos dos anos setenta tiñamos como rector da Universidade de Santiago un profesor de Dereito que acolleu con todo entusiasmo todo canto estabamos a facer

pola lingua galega. De aí que conseguisemos a fundación do Instituto da Lingua Galega (ILGa) en 1971 e que desde 1974 empezasemos a publicar a revista Verba, da que levamos xa editados 25 volumes e 45 anexos. Desde 1991 deixei a dirección desta revista ó Prof. Ramón Lorenzo e a dirección do ILGa ó Prof. Antón Santamarina. E non podo menos que lembrar desde 1990 varios volumes do Atlas Lingüístico Galego que a Fundación Barrié de la Maza axuda a publicar.

MXL: O Instituto da Lingua Galega celebrou xa o seu 25 aniversario. ¿Cal é o seu balance do longo período que vostede estivo á fronte desta institución?

CG: O que acabo de dicir agora resume o fundamental da grande colaboración do ILGa no progreso da nosa lingua, pero poderíamos engadir moreas e moreas de traballos que levou a cabo esta institución: elaboracións de diccionarios, das normas ortográficas, e tantas cousas.

MXL: Dentro da Real Academia Galega traballou vostede activando os estudos sobre lingua en diferentes eidos, como o Seminario de Lexicografía ou o de Sociolingüística. ¿Cales foron as achegas realizadas desde estes grupos de traballo e a súa situación e proxectos na actualidade?

CG: Desde principios dos anos oitenta eu son académico da R.A.G. e fundei o Seminario de Lexicografía, que xa publicou en 1990 o Diccionario da Lingua Galega (en colaboración co ILGa) e logo en 1997 o Diccionario da Real Academia Galega, que contén máis de vintecinco mil palabras definidas e con exemplos prácticos. Levamos xa publicados dezaoito números da revista Cadernos da Lingua, con tres anexos desde 1990, e a sección de Sociolingüística publicou xa tres volumes: Lingua inicial e competencia lingüística en

Galicia, Usos lingüísticos en Galicia e Actitudes Lingüísticas en Galicia.

MXL: Actualmente é director do centro de investigación más importante que hai en Galicia polo que a presupostos se refire: o Centro de Investigación Lingüísticas e Literarias «Ramón Piñeiro». ¿Cando nace o CILL e con que obxectivos?

CG: Fundouse no 1994 co obxectivo de dar un impulso importante á investigación no campo da lingua e a literatura galegas dende unha institución que puidese contar coa participación de investigadores das tres universidades galegas e mesmo de especialistas de fóra de Galicia, así como coa colaboración de investigadores que, ainda desenvolvendo a súa actividade profesional fóra da universidade, teñen unha trajectoria solvente apoiada por traballos e publicacións xa realizados.

MXL: ¿Como se estructura e se organiza o Centro no seu funcionamiento interno: cales son as seccións de traballo e os proxectos en funcionamiento en cada unha delas?

CG: O director do Centro, como principal responsable do organismo que o financia, é o Conselleiro de Cultura e Ordenación Universitaria. Pero a responsabilidade da actividade investigadora corresponde ó Director Científico, cargo para o que fun nomeado eu cando se fundou o Centro e no que ainda sigo en activo. Despois hai un director técnico de cada área: na área de lingua o Prof. Dr. Guillermo Rojo e na área de Literatura o Prof. Dr. Anxo Tarrío, que substituíu a Darío Villanueva cando este accedeu ó cargo de Rector da Universidade. E dentro de cada unha destas seccións hai diferentes proxectos de investigación en marcha que teñen á fronte un profesor responsable.

MXL: Dos proxectos postos en marcha dende a creación do Centro, ¿en que se concretan os resultados dos proxectos xa concluídos e cales destacaría dos que están funcionando neste momento?

CG: Hai varias publicacións que responden a traballos de investigación moi puntuais e que non teñen continuidade nun proxecto de maior alcance. Por exemplo publicáronse os resultados de encontros como o «Simpósio de Lexicografía», as actas do «Coloquio galego de fraseoloxías», ou volumes de homenaxe como o dedicado ó profesor Giuseppe Tavani. Pero hai moitos proxectos de investigación que están en marcha e que xa sacaron á luz pública resultados parciais en forma de publicacións. Por exemplo a «Recuperación facsimilar de páginas literarias», dirixida por Luís Alonso Girgado presentou xa varias entregas facsimilares de revistas como Aturuxo, Alba, Posío, ou agora últimamente Cristal. Outro proxecto que despertou moito interese na comunidade científica foi o «Arquivo Galicia medieval», dirixido por Mercedes Brea, que xa presentou a edición da Lírica profana galego-portuguesa e continúa traballando coa lírica relixiosa e coa prosa. E por suposto o compendio bibliográfico de lingüística: o Repertorio Bibliográfico de lingüística galega, da que agora existe tamén unha versión informatizada que se

pode consultar a través de internet, ou o Diccionario de Literatura Galega e Termos Literarios que se está elaborando no proxecto «Glifo» e que xa presentou o primeiro volume. E dentro das actividades más recentes ten moito interese o proxecto lexicográfico de «Termigal», en colaboración coa R.A.G.

MXL: Un aspecto importante do traballo no CILL é o establecemento de contactos cos estudiosos da lingua e a literatura galegas de fóra de Galicia. ¿En que consiste a colaboración con estes especialistas?

CG: Algúns deles están implicados de xeito permanente nalgún proxecto concreto e noutros casos sinxelamente contamos coa súa participación dirixindo sesións de traballo puntuais. Podemos dicir que contamos coa colaboración de especialistas de recoñecido prestixio: Medievalistas como Giuseppe Tavani, Giulia Lanciani, Carlos Alvar, Harvey Sharrer ou Anna Ferrari; lexicógrafos como Teresa Cabré, teóricos da literatura como Itamar Even-Zohar, e tantos outros.

MXL: Ademais o CILL ofrece unha cantidade importante de bolsas para investigadores que traballan nos proxectos e bolsas para estadías temporais en Galicia para investigadores foráneos. ¿Cales son as condicións requeridas para acceder a esas bolsas?

CG: Os bolseiros deben ser licenciados en Filoloxía e a partir de aí valóransen os restantes méritos do currículum. Para os estranxeiros esíxese que estean a desenvolver un traballo de investigación relacionado cos estudos galegos e que teña interese para algún dos proxectos do CILL, de xeito que poidan integrarse nalgún grupo de traballo durante a súa estadía. As condicións xerais esixidas especificáñanse nunha convocatoria que se publica no Diario Oficial de Galicia e soe haber unha concorrenza importante, porque a verdade é que son unhas bolsas bastante ben dotadas económicamente, pero tamén é verdade que os bolseiros deben traballar diariamente no CILL cumprindo un horario regular de seis horas diárias.

MXL: ¿Que función considera que está a cumplir o CILL «Ramón Piñeiro» no ámbito dos estudos galegos e cales son os seus obxectivos de futuro?

CG: Eu penso que o Centro supuxo realmente un puto importante para a investigación neste campo. É unha institución que conta cun orzamento importante e que polo tanto pode acometer proxectos de longo alcance cos medios axeitados, e isto materializase continuamente na abundancia de publicacións. De cara ó futuro temos expectativas moi concretas en cada un dos proxectos, pois moitos deles presentaron primeiras entregas do seu traballo, pero continúan traballando de cara a futuras publicacións ata completar o proxecto. E supón que os acordos asinados recentemente coas tres universidades xerarán novos proxectos que se irán poñendo en marcha proximamente.

MXL: ¿Ata que punto son compatibles ou se solapan os obxectivos científicos do «Ramón Piñeiro» no ámbito lingüístico coos do Instituto da Lingua Galega?

CG: Pois eu creo que en xeral son compatibles, porque a relación entre as institucións é cordial e os proxectos que se están acometendo nunha xa non se consideran na outra. Ademais hai que ter en conta que existe unha diferencia importante de presuposto e que o ILGa é un Instituto universitario que funciona cun presuposto moi modesto gracias á colaboración investigadora dunha serie de profesores da Universidade, mentres que o «Ramón Piñeiro» conta con medios para acometer proxectos moi costosos e contratar colaboradores e bolseiros para levalos a cabo.

MXL: Vostede persoalmente mantivo unha relación profesional cos ambientes académicos alemáns a partir dunha estadía na Universidade de Bonn de 1960 a 1966 e posteriormente pasou varios semestres en Colonia. ¿Como valora a situación actual dos estudios galegos no exterior, e especialmente en Alemania?

CG: Houbo un progreso moi importante nos últimos anos. O primeiro paso importante foi o establecemento dos estudos de galego nas universidades da propia Galicia, ou mellor dito na Universidade de Santiago, que era a única que había ata hai uns anos. Isto posibilitou que saísen de aquí Filólogos que publicaban os seus traballos nas publicacións científicas tanto en Galicia como fóra dela, e a través das colaboracións na prensa científica internacional os filólogos de fóra empezaron a ter noticia da nosa existencia. A segunda fase importante foi a creación de centros de estudios galegos e lectorados financiados pola Xunta de Galicia, que posibilitaron a inclusión de asignaturas de lingua e literatura galega na programación académica destas universidades. En Alemania concretamente foi importante o labor pioneiro da Universidade de Trier, ainda que xa anteriormente se fixeran clases de galego na Universidade de Colonia, pero esto era un traballo extra e baseado na boa vontade dos lectores de español

que fan desde aquí. O Centro de Estudios Galegos de Trier iniciou unha nova etapa, creando un centro de documentación especializado moi importante e a docencia de lingua e literatura galega integrado nos programas do Departamento de Linguas Románicas. Con isto e a posterior creación de novos lectorados como o de Heidelberg ou o de Berlín contribuíse a facer presente este campo de estudios dentro da romanística na Universidade alemana.

MXL: E en xeral ¿cal é a súa opinión sobre a situación da lingua galega en Galicia, tendo en conta que varios expertos falan dun sensible retroceso no seu uso polas novas xeracións? e ¿cal é o seu xuizo sobre o proceso de normalización lingüística?

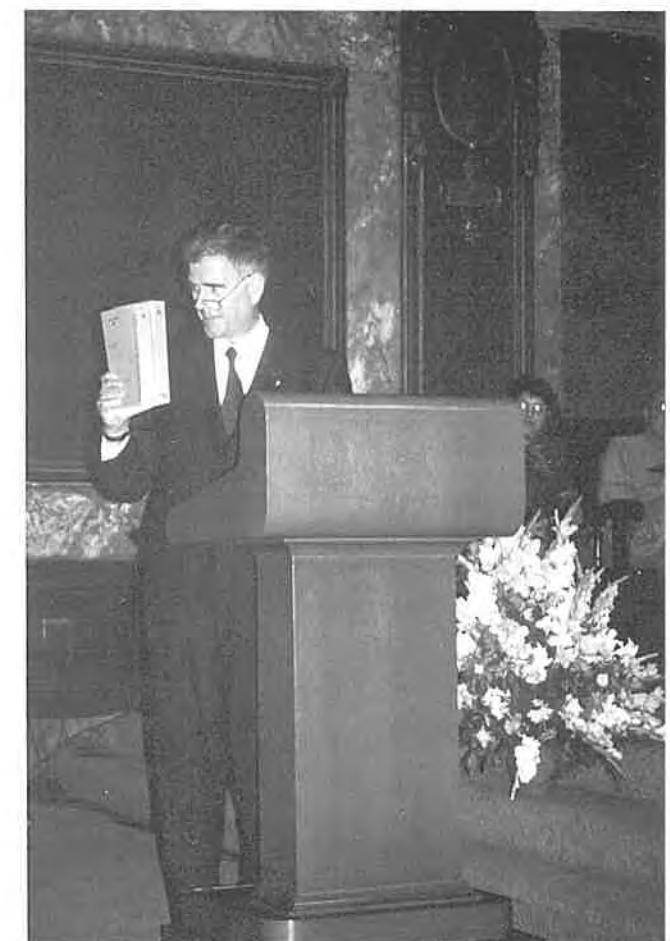
CG: Eu creo sinceramente que a situación actual é moi boa comparada coa de hai vinte ou trinta anos, e a razón é o cambio na consideración da lingua. Quizais se perden algúns falantes, pero o falante que falaba galego a pesar seu, porque non sabía falar outra cousa, non podía garantir o futuro da lingua. En cambio hoxe os falantes de galego son máis conscientes e máis responsables en relación coa lingua e este é un cambio cualitativo moi importante. Así que eu creo que a normalización lingüística avanza por bo camiño, basicamente por este cambio de actitude na consideración da lingua que permite que se avance no seu uso nas clases cultas e, en certa maneira, poderíamos dicir que hai unhas élites que condicionan especialmente os usos sociais e nestes ambientes avanzouse moito na aceptación e no uso do galego.

Os despachos do Instituto da Lingua Galega están silenciosos durante o caloroso mes de agosto, e alí no seu despacho do último piso é onde prefere trabajar ainda o profesor Constantino García. No niño orixinario, e un pouco alonxado ainda dos labirintos e os grandes despachos do CILL.

6. Internationaler Kongreß für Galicische Studien

In der Karwoche dieses Jahres fand an der Universität von La Habana der bereits 6º Congreso internacional de Estudios Galegos statt. Diese wichtigste internationale Veranstaltung der Galicischen Studien war damit erstmals in Lateinamerika zu Gast, in einem der zentralen Zielländer der galicischen Emigration. Das Rahmenthema galt «Un século de Estudios Galegos. Galicia fóra de Galicia». Dem Ort und der Thematik entsprechend war das Interesse groß, doch blieben von den rund 160 offiziell eingeschriebenen Teilnehmern mit 115 programmierten Referaten – ein Rekord für die Kongresse der AIEG – eine Reihe aus oft materiellen Gründen (problematische Flugverbindungen) fern. Das wissenschaft-

mité Ejecutivo del Consejo de Ministros de la República de Cuba und Honorarprofessor der Universität und D. Manuel Fraga Iribarne, Präsident der Xunta de Galicia. Alle wichtigen zuständigen kubanischen Institutionen waren an der Förderung des Kongresses beteiligt, die Consellería de Educación e Ordenación Universitaria der Xunta de Galicia unterstützte die Veranstaltung mit einem erheblichen finanziellen Zuschuß, mit dem auch der Druck der Kongreßakten ermöglicht wird.

Asociación internacional de Estudios Galegos

**6º Congreso Internacional de
Estudios Galegos**

Universidad de La Habana
Facultad de Artes y Letras
Cátedra de Cultura Gallega

17 a 21 de abril de 2000

Temática xeral:
**Un século de Estudios Galegos
Galicia fóra de Galicia**

Programa

liche und kulturelle Programm war dennoch intensiv und in jeder Hinsicht anregend und fruchtbar. Organisiert wurde der Kongreß gemeinsam von den Mitarbeitern der Cátedra de Cultura Gallega der Universität La Habana unter der Leitung von Prof. Dr. Ana María González Mafud und dem Galicien-Zentrum der Universität Trier und dem Präsidenten der AIEG, Prof. Dr. Dieter Kremer. Als Ehrenpräsidenten fungierten D. José Ramón Fernández, Vizepräsident des Co-

Eröffnung des Kongresses in der Aula Magna der Universität La Habana, mit Überreichung der Akten des Kongresses in Trier 1997 durch den Präsidenten des Kongresses Prof. Dr. Dieter Kremer.

Die eindrucksvolle Eröffnungsveranstaltung in der klassischen Aula Magna der traditionsreichen Universität La Habana wurde im Beisein der Dekanin der Facultad de Artes y Letras, dem Stellvertretenden Kulturminister und dem bekannten Schriftsteller Miguel Barnet von Interventionen wichtiger Autoritäten, dem Rektor, dem kubanischen Ehrenpräsidenten, dem Vertreter der Xunta de Galicia, und den beiden Kongreßverantwortlichen geprägt. Besonders ein-